

H. W. Longfellow.

Laulu Hianwathasta

LAULU
HIAWATHASTA

HENRY WADSWORTH LONGFELLOW

LAULU
HIAWATHASTA

SUOMENTANUT
A. E. OLLILAINEN

JAKAA:
SUOMALAISEN KIRJALLISUUDEN SEURA,
HELSINKI.

näköispainos ntamo 2012
ISBN 978-952-215-277-0

Valmistaja: BoD – Books on Demand, Norderstedt, Saksa

www.ntamo.net

Lappeenrannassa,
Osakeyhtiö Lapveden kirjapainossa
1912.

HENRY WADSWORTH LONGFELLOW, pohjois-amerikalainen runoilija, oli syntynyt Portlandissa, Mainen valtiossa 1807. Hän toimi elävien kielten professorina Harwardin yliopistossa ja kuoli 1882.

Kirjallisista tuotteistaan olivat mainittavimmat runokertomukset ja idyllikuvaukset, kuten »Evangeline«, »The song of Hiawatha«, »The Courtship of Miles Standish«, draamat »The Spanish Student«, »The Golden Legend« ja romaani »Hyperion«, joita paitsi hän kirjoitti koko joukon pienempiä runoelmia.

Longfellowista mainitaan, että hän oli monipuolisesti sivistynyt, hienotunteinen, romanttinen, haaveilevan uskonnollinen, jalo ja ihmisrakas persoonallisuus, kirjailijana etevä, kypsynyt muodon mestari, paljon luettu ja pidetty, oli saanut englantilaisen kasvatuksen ja monilla Euroopaan tekeillä kielten tutkimismatkoilla perehtyi hän europalaiseen kirjallisuuteen, tehden monista kielistä käännöksiä, rikastuttaen kotimaansa kirjallisuutta, m. m. etevällä käännöksellä Danten Divina Commediasta.

Kirjailijana oli hän vähemmän omaperäinen, uusia luova nero kuin muutotaituri. Niinpä hänen teoksissaan voipi huomata esikuvallisia vaikutelmia Goethen, Tegnérin y. m. teoksista. Muutoin se tapa, jolla hän käsitteli aiheitaan, oli herttaisen runollinen ja saavutti laajoissa piireissä mieltymystä. Hän olikin henkisten ominaisuuksiensa ja runoilijaluonteensa puolesta varsin sopeva käsittelemään ja runoilemaan kansanrunousaiheita, joiden luonne ja sävy oli ikään kuin sukua hänen romanttilliselle ja ihannoivalle hengelleen. Tutustuneena mielenkiinnolla pohjois-amerikalaisiin intiaanitaruihin, tuli hän luoneeksi kuuluisimman teoksensa, Hiawatha-runoelman, josta

on viime vuosisadan lopulla sanottu, että se on alkuperäisin runoteos mitä Pohjois-Amerikassa siihen asti oli ilmestynyt.

Pohjois-Amerikassakin oli monen monta intiaaniheimoa eri kielineen ja kielimuotoineen, kullakin omat tarunsa ja sankarinsa. He ovat kyenneet luomaan verrattain rikkaan kansanrunouden, joka ihmetyttää kauneudellaan ja omaperäisyydellään.

Noilla vanhoilla, kautta monien sukupolvien periytyneillä taruilla ja kertomuksilla on omituinen viehätysvaima, kuten tiedämme. Nepä sytyttivät Longfellowinkin herkan, runollisen mielikuvituksen palamaan, kehkeytyen lopulla tuoksi runolliseksi luomaksi, »intiaani-Eddaksi«, kuten hän itsekin nimittää Hiawatha-lauluansa runoelman jälkeen liitetyissä »Muistutuksissaan«, tehden niissä m. m. selkoa aiheistaan ja käyttämistään lähteistä.

Tutustuttuaan Kalevalaan saksalaisena käännöksenä, selvisi Longfellowille jo kauan hautomansa ajatus intiaaneja käsittelevän runoelman suunnittelusta, kuten hän itse päiväkirjassaan selostaa. Kalevalasta lainasi hän teoksensa runomitan ja käytti kaiketi sitä esikuvanaan muutenkin kirjansa yleisessä suunnittelussa. Lieneepä sen joissakin yksityiskohdissakin havaittavana vaikutteita Kalevalasta, kuten molempia teoksia verratessa tulee mieleen. Mistään varsinaisesta Kalevalan jäljittelestä ei sitävastoin voi puhuakaan, vaikkakin Longfellowia aikoinaan siitäkin syytettiin. Nuo monet yhtäläisyydet aiheissa, kuten esim. Kullervo muistuttavat Kwasindin voimanäytteet verkonrepimiseen — monta muuta mainitsematta — johtuvat intiaanitarujen ja suomalaisen kansanrunouden samankaltaisuudesta. Samankaltaisen luonnon ympäröimillä kansoilla alkuperäisillä asteillaan on ihmeteltävällä tavalla voinut sukeutua toisiaan muistuttavia hengen tuotteita. Tuo suomalaiselle runorakenteelle ominainen kertokin mainitaan ilmenevän intiaanien runoudessa, joskin se Kalevalassa lienee erikoisemmin olennaista ja siitä syystä siirtynyt Hiawatha-runon säkeistörakenteeseen. Samoin on yhteistä intiaani- ja suomalaisessa kansanrunoudessa kielen käytön laaja monisanaisuus, päinvas-

toin englanninkielen lyhydelle. Senpä vuoksi vaikuttikin Hiawatha-laulun runoasu oudosti englantilaiseen lukijaan. Tuo vitkasteleva säekerto tuntui kovin pitkäveteiseltä ja hidastelevalta heistä, jopa herätti ivaaluakin. Kotimaassaan Amerikassa otettiin teos kumminkin yleensä mieltymyksellä vastaan ja onpa se sisäisellä viehättäväisyydellään voittanut ulkomaillakin mieltymystä ja ihailua, tullen useille kielille käännettyksi.

Meille suomalaisille ei se ainakaan tuntune oudolta tuttuine kalevalaisine säkeineen, vaikkakin verrattain kauan on se pysynyt suomalaiselle lukijakunnalle selostamattakin. V. 1911 ilmestyi »Nuori Voima«-lehdessä — sekä eri painoksenakin — kirjailija Selma Anttilan, lapsia varten toimittama, lyhyehkö suorasanaa Hiawatha-sovitelma. Sitä ennen, v. 1909 oli »Valvojan« Kalevala-vihkossa tohtori Zach. Castrén'in kirjoitus Kalevalan suhteesta Hiawathaan, missä viimeksimainittua selostettuaan ja lausuttuaan toivomuksen sen suomenkielille saavuttamista, kirjoittaja m. m. lausuu: »— — — runo vaikuttaa tuoreella, rikkaalla mielikuvituksellaan, omaperäisillä aiheillaan intiaanien tarumaaailmasta sekä hellillä tunteillaan sillä tavoin kuin tosirunous aina mieleen vaikuttaa. Laulu Hiawathasta ei kyllä ole maailmankirjallisuuden kaikkein suurimpia runoteoksia, mutta puhdasta, kirkasta runoutta se kyllä on«. Lopuksi lausuu hän — vielä toteutumattoman — toivomuksen, että joku suomalainen, joka on valinnut alakseen maailman kirjaisuuden historian, ottaisi suorittaakseen tutkielman Hiawatha-runosta kirjallishistoriallisessa suhteessa, osoittaisi yksityiskohtaisesti tuon »intiaani-Kalevalan« synnyn ja arvion, varsinkin sen suhteen Suomen kansaneepokseen.

Suomentaja.

Johdanto.

Jos tahdot tarujen näiden,
kummallisten kertomusten
arvaella alkujuurta,
kysellä kotiperiä,
jotka tuoksuvat tutusti
suviniittyjen sulolta,
metsäsaunojen savulta
virtavetten vieremillä,
— kuulla, mistä kummat kaiut,
virret viehkeät, väkevät
kuni ukkosen kumina
valtavina vyöryävät,
kohta kertoisin sinulle
mistä tarkkasin tarinat:
Pohjan väljiltä vesiltä,
synkiltä sydänsaloilta,
ojibwain, dacotain mailta,

nummimailta mahtavilta,
valtavista vuoristoista,
laajoilta lakeuksilta,
suurimmilta suonseililtä,
kurjen, laklan laitumilta;
Nawadahan taikasoiton
soman nää on soinnuttamat.

Jos sa kuuliija kysyisit,
tarkoin tahtoisit tajuta,
mistä suuri soittoniekka,
Nawadaha tenhokieli
villit virtensä tapasi,
kohta vastaten sanoisin:

Metsälintujen pesistä,
majavain salamajoista,
puhvelin jalanjäliltä,
kotkan korkeista pesistä.
Siellä sankassa salossa,
rimpisoilla aukeoilla
sinikurjet, villihanhet,
hyypät, huuhkajat huhusi,
villit virtensä viritti,
laulut laajat huutelivat.

Jospa vieläkin kysyisit,
tuota tarkoin tiedustaisit:
Kenpä oli Nawadaha,
mikä ihme miehiänsä?
Noinpa virkkaisin visusti,
tarinoisin tietäväksi:
Tawasenthan notkelmassa,

rauhan laaksossa somassa,
virran viehkeän ohella
asuskeli Nawadaha.

Siell' on seudussa somassa
intiaaneilla kylänsä,
pellot kiertäen kyleä,
niityt vierellä vihannat,
takalolla metsä taaja,
salo soittava sivulla,
kesin keinuin vihreänä,
talvin huuteisna humisten.
Vesiväylät verrattomat
löytäisit ne laaksomailta
kevättulvain hyökyessä,
kesäleppäin liekkuessä,
syksyusmain sauhutessa,
talvin tummana vetenä.
Tuolla laulaja eleli
Tawasenthan notkelmassa,
viidakossa vihreässä,
salossa sanattomassa.

Siellä hän virret vieritteli,
Hiawathasta hyreksi,
soman syntymän saneli,
kertoi kaunihin elämän,
kuin tuo paastosi, rukoili,
kuinka kärsi, työskenteli
kansaheimonsa hyväksi,
onneksi, edistykseksi.

Sä kuin luontoa rakastat:

kukkanurmien heloa,
varjoa vakavan metsän,
suvituulien suloa,
lehdon lehvän heiluntoa,
lumituiskun tuiverrusta
talvisilla tanterilla,
kuohuja vihaisen virran
kautta honkakankahien,
jylhintä ukonjymyä
kaukovuorten kaikuessa,
niinpä kuullos kaskut hurjat,
Hiawatha-laulelmata!

Sinä ystävä ylevä
muinaisien muisteloiden,
kansan kaunisten runojen,
vienosti värähtävien,
kuni henkien hyminä,
luonnotarten laulelema
satusaarien salasta,
kuullos ääntä intiaanin,
Hiavatha-laulelmata!

Inehmo ihannemieli,
svdän, sielu saastumaton,
joka luotat luojahasi,
luojan luontoa rakastat,
sielun voimille syville
annat arvonsa ikuisen,
myönnät villinkin veressä,
poljetuimmankin povessa
kaihoa katoomatonta

puolehen pyhän, ylevän,
joskin heikosti tajuten
haparoitsevat hämyssä,
kättä luojan koskettaen
saavat tiellensä tukea,
askelillensa apua,
vahvistusta voimillensa.
kuullos kertomus koruton,
laulelma Hiawathasta!

Matkustanet maisemia,
pensastojen peittämiä,
missä pihlajat pyhäiset
punamarjoin peittelevät
allensa kivisen aidan,
kuljet kumpujen ylitse,
poljet paatta sammaleista,
kussa kirjoitus kulunut,
kömpelösti kaavaeltu
kertovi koruttomasti
vaipuneesta vainajasta.
Lause, vaikka vaillinainen,
sydäntuskat tulkitsevi,
toki toivolla puhuvi,
tunnokkaasti tulkitsevi
vaiheista elon eletyn,
tositoiveista paremman;
viivy hetkinen, lukeos
tämä kömpelö tarina,
laulelma Hiawathasta!

Laulu Hiawathasta

I

Rauhanpiippu.

Tuolla Prairievuoristossa,
Piippukivilouhimossa
laskihe Gitche Manito
mahtava, Elämän Herra,
louhimon punakiville;
ylevänä seistessänsä
heimot kutsui hän kokohon.

Hänen jalkainsa jälistä
lähde pulpahti, purona
vierren vuoren rinteille,
aamun armahan valossa
loimuten kuin pyrstötähti,
kunnes mahtava manaten
sormen pienen piirtämällä
uran niittyhyn nimesi,

johtaen puron joeksi.
Louhimon punakivestä
lohkoi mahtava murusen,
hyppysissänsä hykersi,
kirjokopan kaavaeli;
otti ruo'on rannikolta,
varren pitkän valmisteli,
pisti punakoppasehen.
Täytti piippunsa pätevän
kuorilla punapajujen,
hengähti ylitse metsän,
tuulenpyörtehen puhalsi,
kunnes oksat kuumenivat,
kitkavalkea välähti
tuleksi tupakkamiehen,
mahtavan Gitche Maniton,
joka yksin ylvähänä
ikivuoren harjanteella
kansoille calumetista,
rauhanpiipusta pyhästä
merkkisauhut tuprutteli.

Ilmassa ihanan aamun
savu tyynenä kohosi,
juova suora ja sinervä
hitahasti hiippieli,
tuosta sankaksi sakeni,
nousi, taivahan tapasi,
särkyi laajahan lakehen,
pöväri pilvinä sivuille
yhä laajeten, leviten,

HINTA 2:50

näköispainos ntamo 2012

